

In English below

ПОЗИЦІЯ щодо необхідності врахування гуманітарних питань жителів ТОТ України в ході перемовного процесу

Останні місяці весь світ спостерігає за розвитком подій навколо «мирного врегулювання» російсько-української війни. З різних сторін звучить суперечлива інформація про те, якими можуть бути умови такого врегулювання, якою може бути «ціна» миру для України та її громадян. Втім, серед представлених позицій щодо перемир'я відсутні публічно озвучені позиції щодо забезпечення прав і підтримки тих громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях (далі – ТОТ) України. Ба більше, почали з'являтися наративи щодо необхідності «відмови» України від частини окупованих територій, зокрема й АР Крим (визнання півострова російським).

Ми, представники організацій громадянського суспільства, переконані, що питання забезпечення прав жителів ТОТ України, які є здебільшого громадянами України попри цілеспрямовану політику Російської Федерації (далі – РФ) щодо витіснення українського населення та намагання знищити українську ідентичність, мають бути частиною порядку денного перемовин і умов, які мають бути висунуті РФ як окупаючій державі.

Становище українських громадян, які проживають на ТОТ України, є дуже складним. Аналіз дій РФ доводить, що вона ніколи не розглядала окупацію українських територій як тимчасове явище, а тому послідовно впроваджує політику інтеграції ТОТ України до своєї правової, освітньої, культурної, інформаційної систем. Наприклад, РФ систематично нав'язує своє громадянство, неотримання якого тягне суттєві обмеження в доступі до медичних послуг, соціальних і пенсійних виплат, освіти, реалізації права власності, свободи пересування тощо. Українські громадяни в окупації зазнають переслідувань, проти них РФ фальсифікує кримінальні справи, безпідставно засуджує їх до тривалих строків позбавлення волі. На ТОТ України (окупованих які до 2022 року, так і після) РФ реалізує практики насильницьких зникнень, катувань, переслідування за релігійні

переконання, прояви нелояльності до російської окупаційної влади та підтримку України. РФ індоктринує та мілітаризує українських дітей, яких, за оцінками громадських організацій, в окупації залишається близько 1 600 000. РФ застосовує практики витіснення з ТОТ України нелояльних громадян і заміщення їх російським населенням. Держава-агресорка мобілізує до лав збройних сил РФ громадян України, які проживають на ТОТ України, зокрема й через механізми відверто примусової або прихованої мобілізації, організацію регулярного призову на строкову службу на ТОТ України.

Вивчення системних порушень прав людини на ТОТ України та аналіз політики РФ щодо українського населення на ТОТ України свідчить, що режим припинення вогню, як і будь-які процеси «заморозки» на фронті не зупинять окупацію, а відтак для декількох мільйонів цивільних громадян України, які залишаються в окупації, війна триватиме.

Попри триваючу окупацію РФ частини території України, ми переконані, що для громадян України, які проживають на ТОТ України, окупуюча держава має забезпечувати дотримання норм МГП щодо режиму окупації, зокрема й у частині заборони поширення власного законодавства на ці території, примусу жителів окупованої території присягати на вірність і змінювати громадянський статус дітей, зокрема й шляхом примусу до набуття громадянства РФ, примусового індивідуального чи масового переміщення або депортації осіб з окупованої території на територію окупуючої держави або на територію будь-якої іншої держави, примусу служити в збройних чи допоміжних силах, а також здійснювати тиск чи розповсюджувати пропаганду, спрямовану на забезпечення добровільного вступу на військову службу тощо.

Ми вважаємо, що частиною перемовин з РФ щодо припинення війни (перемир'я, «заморожування», припинення вогню чи іншого процесу незалежно від назви) мають стати забезпечення мінімальних умов для жителів ТОТ України. Це має включати, але не обмежуватися наступними кроками:

- 1) звільнення всіх цивільних осіб, свавільно затриманих представниками збройних сил РФ чи окупаційної влади;
- 2) припинення застосування РФ протиправної практики кримінального та адміністративного переслідування та затримання громадян України на ТОТ України, яка застосовується як інструмент залякування та політичного тиску;
- 3) визначення тимчасової лінії розмежування та встановлення тимчасових КПВВ для забезпечення можливості в'їзду-виїзду з ТОТ України на територію, підконтрольних Уряду України, і у зворотньому напрямку (гуманітарні коридори);
- 4) надання з боку РФ гуманітарного доступу для міжнародних організацій на ТОТ України з можливістю прямого безпосереднього надання гуманітарної допомоги громадянам України;
- 5) надання наявної інформації та доступу на ТОТ України пошуковим групам для встановлення місцезнаходження осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;
- 6) забезпечення присутності міжнародних спостережних (моніторингових) місій на всіх ТОТ України, зокрема для моніторингу стану справ у сфері прав людини;
- 7) забезпечення проведення розмінування території населених пунктів, цивільної інфраструктури на ТОТ України;

- 8) забезпечення можливості громадянам України проживати на ТОТ України без необхідності отримання паспорта громадянина РФ чи будь-яких інших документів, що надають «право проживати» на ТОТ України відповідно до незаконно розповсюдженого на ТОТ України законодавства РФ;
- 9) забезпечення безперешкодного доступу громадян України на ТОТ України до медичних послуг, соціальних і пенсійних виплат, освіти, реалізації права власності, свободи пересування;
- 10) забезпечення можливості для жителів ТОТ України, які були примусово переміщені на територію РФ чи в межах ТОТ України, повернутися до своїх домівок або виїхати на підконтрольну Уряду України територію.

Зважаючи на важливість забезпечення прав громадян України, які залишаються в окупації, ми переконані, що саме в межах перемовного процесу мають бути чітко сформульовані вимоги до РФ щодо гарантування їх основних прав і свобод. Ці вимоги мають бути не лише висловлені, а й закріплені в будь-яких мирних угодах чи документах, що будуть підписані між сторонами. Лише враховуючи ці правові гарантії ми зможемо забезпечити відновлення миру, стабільності та гідності всіх громадян України, незалежно від того, де вони перебувають.

28 березня 2025 року

Центр прав людини ZMINA
ГО «Громадський холдинг «ГРУПА ВПЛИВУ»
ГО «КРИМСОС»
Благодійний фонд «Стабілізуєшен Суппорт Сервісез»
Кримська правозахисна група
БФ «Схід SOS»
ГО «Донбас СОС»
БФ «Право на захист»

Підтримати позицію <https://forms.gle/xiPrZ2trycbVgGD69>

STATEMENT

on the necessity of considering humanitarian issues of the residents of the TOT of Ukraine during the negotiation process

In recent months, the whole world has been watching the developments around the “peaceful settlement” of the Russian-Ukrainian war. Different sides have been offering contradictory information about the terms of such a settlement and the “price” of peace for Ukraine and its citizens. However, among the presented positions on the truce, there are no publicly voiced positions on ensuring the rights and support of those Ukrainian citizens living in the temporarily occupied territories (hereinafter – TOT) of Ukraine. Moreover, narratives about the need for Ukraine to “give up” part of the occupied territories, including the Autonomous Republic of Crimea (recognising the peninsula as Russian), have begun to arise.

We, the representatives of civil society organisations, are convinced that the issue of ensuring the rights of the residents of the TOT of Ukraine, who are mostly Ukrainian citizens despite the deliberate policy of the Russian Federation (hereinafter – the RF) to displace the Ukrainian population and attempts to eradicate the Ukrainian identity, should be part of the agenda of negotiations and conditions that should be imposed on the RF as the occupying state.

The situation of Ukrainian citizens living in the TOT of Ukraine is very difficult. An analysis of Russia's actions shows that it has never considered the occupation of Ukrainian territories as a temporary phenomenon, and therefore has consistently implemented a policy of integrating the TOT of Ukraine into its legal, educational, cultural, and information systems. For example, the RF systematically imposes its citizenship, the failure to obtain which entails significant restrictions on access to medical services, social and pension benefits, education, property

rights, freedom of movement, etc. The RF persecutes Ukrainian citizens under occupation, fabricates criminal cases against them, and sentences them to lengthy prison terms without any grounds. In the TOT of Ukraine (occupied until 2022 and after), the RF implements practices of enforced disappearances, torture, persecution for religious beliefs, disloyalty to the Russian occupation authorities and support for Ukraine. The RF indoctrinates and militarises Ukrainian children, of whom, according to estimates by civil society organizations, approximately 1,600,000 remain under occupation. The RF uses practices of expulsion of disloyal citizens from the TOT of Ukraine and replacing them with the Russian population. The aggressor state is mobilising Ukrainian citizens living in the TOT of Ukraine into the ranks of the Russian armed forces, including through mechanisms of openly forced or covert mobilisation, and the organisation of regular conscription in the TOT of Ukraine.

The research of systemic human rights violations in the TOT of Ukraine and the analysis of the Russian Federation's policy towards the Ukrainian population in the TOT of Ukraine shows that the ceasefire, as well as any “freezing” processes at the front line, will not stop the occupation, and therefore the war will continue for several million Ukrainian civilians who remain under occupation.

Despite the ongoing occupation of part of the territory of Ukraine by the Russian Federation, we are convinced that for Ukrainian citizens living in the TOT of Ukraine, the occupying state must ensure compliance with IHL regarding the regime of occupation, including the prohibition of the extension of its own legislation to these territories, forcing residents of the occupied territory to swear allegiance and changing the civil status of children, in particular, by forcing to acquire Russian citizenship, forced individual or mass transfer or deportation of persons from the occupied territory to the territory of the occupying state or to the territory of any other state, forcing to serve in the armed or auxiliary forces, as well as exerting pressure or disseminating propaganda aimed at ensuring voluntary enlistment in the military, etc.

We believe that part of the negotiations with Russia regarding the end of the war (truce, “freezing”, ceasefire or other process, regardless of the name) should include ensuring minimum conditions for the residents of the TOT of Ukraine. This should include, but not be limited to, the following steps:

- 1) releasing of all civilians arbitrarily detained by representatives of the Russian armed forces or the occupation authorities;
- 2) cessation of Russia's unlawful practice of criminal and administrative persecution and detention of Ukrainian citizens in the TOT of Ukraine, which is used as an instrument of intimidation and political pressure;
- 3) determining the temporary line of contact and establishing temporary checkpoints to allow entry and exit from the TOT of Ukraine to the government-controlled areas and vice versa (humanitarian corridors);
- 4) granting humanitarian access for international organisations to the TOT of Ukraine by the RF with the possibility of direct humanitarian assistance to Ukrainian citizens;
- 5) providing available information and access to the TOT of Ukraine to search teams to establish the location of persons missing under special circumstances;

- 6) ensuring the presence of international observation (monitoring) missions in all TOT of Ukraine, in particular to monitor the human rights situation;
- 7) ensuring the demining of settlements and civilian infrastructure in the TOT of Ukraine;
- 8) ensuring that Ukrainian citizens can reside in the TOT of Ukraine without the need to obtain a Russian passport or any other documents granting the “right to reside” in the TOT of Ukraine in accordance with the Russian legislation illegally extended to the TOT of Ukraine;
- 9) ensuring unimpeded access of Ukrainian citizens in the TOT of Ukraine to medical services, social and pension benefits, education, property rights, and freedom of movement;
- 10) ensuring that residents of the TOT of Ukraine who have been forcibly displaced to the territory of the RF or within the TOT of Ukraine are able to return to their homes or leave for the territory controlled by the Government of Ukraine.

Given the importance of ensuring the rights of Ukrainian citizens who remain under occupation, we are convinced that the demands to the RF to guarantee their fundamental rights and freedoms should be clearly formulated within the negotiation process. These demands should not only be expressed, but also enshrined in any peace agreements or documents to be signed between the parties. Only by considering these legal guarantees can we ensure the restoration of peace, stability and dignity for all Ukrainian citizens, regardless of where they are located.

28 March 2025

The Human Rights Centre ZMINA
NGO Civil Holding GROUP OF INFLUENCE
NGO CrimeaSOS
CF Stabilization Support Services
The Crimean Human Rights Group
CF East SOS
NGO Donbas SOS
CF Right to Protection